

ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ: ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: Ν. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: ΓΡΑΦΕΙΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ

ΘΕΣΗ / ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ:

ΤΗΛΕΦΩΝΟ:

E-MAIL:

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ:

«Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον Κυβερνοχώρο και του Προσθέτου Πρωτοκόλλου της, σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικής και ξενοφοβικής φύσης, που διαπράττονται μέσω Συστημάτων Υπολογιστών- Μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο της οδηγίας 2013/40/EU του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών και την αντικατάσταση της απόφασης – πλαισίου 2005/222/ΔΕΥ του Συμβουλίου, ρυθμίσεις σωφρονιστικής και αντεγκληματικής πολιτικής και άλλες διατάξεις»

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

ΣΤΟ ΗΠΕΙΡΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ:

Με το παρόν σχέδιο νόμου επιδιώκεται η επικαιροποίηση της ποινικής νομοθεσίας στον τομέα της «κυβερνοεγκληματικότητας» και ειδικότερα κυρώνονται η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον Κυβερνοχώρο και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο αυτής σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικής και ξενοφοβικής φύσης, που διαπράττονται μέσω Συστημάτων Υπολογιστών. Ταυτόχρονα με τις ρυθμίσεις του σχεδίου νόμου λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για την προσαρμογή της εθνικής μας νομοθεσίας με την Οδηγία 2013/40/EU του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών και την αντικατάσταση της απόφασης – πλαισίου 2005/222/ΔΕΥ του

Συμβουλίου». Λαμβάνονται υπόψη για την προσαρμογή της εθνικής μας νομοθεσίας στις προβλέψεις των ως άνω κειμένων οι ήδη υφιστάμενες προβλέψεις αυτής όπως περιέχονται στον Ποινικό Κώδικα και σε λοιπά νομοθετήματα.

**ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ
ΣΕ ΆΛΛΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΤΥΧΟΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ:**

- 1. Άρθρο Όγδοο –Παραγραφή και παύση ποινικής δίωξης**
- 2. Άρθρο Ένατο –Παραγραφή και μη εκτέλεση ποινών υπό όρο**
- 3. Άρθρο Δέκατο -Ρυθμίσεις για την Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών**
- 4. Άρθρο Ενδέκατο –Τροποποίηση διατάξεων ν. 1756/1988**
- 5. Άρθρο Δωδέκατο -Σύσταση Επιτροπών για τη σύνταξη νέου Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών και νέου Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων.**
- 6. Άρθρο Δέκατο Τρίτο –Ενίσχυση Σωφρονιστικής Διοίκησης.**
- 7. Άρθρο Δέκατο Τέταρτο –Εργασιακά θέματα υπαλλήλων Καταστημάτων Κράτησης.**
- 8. Άρθρο Δέκατο Πέμπτο –Παράταση ρυθμίσεων ν. 4322/2015.**
- 9. Άρθρο Δέκατο Έκτο –Εξουσιοδοτική διάταξη σχετικά με το Αναμορφωτικό Μέτρο της Παροχής Κοινωφελούς Εργασίας.**
- 10. Άρθρο Δέκατο Εβδομο –Θέματα εξωτερικής φρουράς Καταστημάτων Κράτησης**
- 11. Άρθρο Δέκατο Όγδοο –Ρυθμίσεις για τρίτεκνους**
- 12. Άρθρο Δέκατο Ένατο –Εξουσιοδοτική διάταξη για την προστασία μαρτύρων**
- 13. Άρθρο Εικοστό –Συμπλήρωση παραγράφου στο άρθρο 192 ν. 4389/2016**
- 14. Άρθρο Εικοστό Πρώτο –Μεταβατικές διατάξεις**
- 15. Άρθρο Εικοστό Δεύτερο -Χρόνος έναρξης ισχύος**

A: ΚΥΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗ ΡΥΘΜΙΣΗ

1. Αναγκαιότητα

1.1. Περιγράψτε το πρόβλημα (οικονομικό, κοινωνικό ή άλλο), το οποίο καθιστά αναγκαία την προώθηση και ψήφιση της αξιολογούμενης ρύθμισης.

Η ραγδαία ανάπτυξη της χρήσης του Διαδικτύου (Internet), η οποία παρατηρείται τα τελευταία, ιδίως, χρόνια, σε ολόκληρο τον κόσμο, έχει οδηγήσει στη διάπραξη κάθε είδους ποινικών αδικημάτων, κύριο χαρακτηριστικό των οποίων αποτελεί ο διασυνοριακός τους χαρακτήρας.

Η «κυβερνοεγκληματικότητα», δηλαδή η διάπραξη ποινικών αδικημάτων μέσω του Διαδικτύου, συνιστά μια εξαιρετικά σοβαρή απειλή, όχι μόνο για τα φυσικά ή τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου και τις επιχειρήσεις, που το χρησιμοποιούν, αλλά ακόμη και για τις δημόσιες υπηρεσίες των Κρατών. Κύριο εμπόδιο για την καταστολή των εγκλημάτων με διασυνοριακό χαρακτήρα αποτελεί η αρχή της εδαφικότητας, η οποία διέπει την εφαρμογή των κανόνων του ποινικού νόμου, για την άρση του οποίου απαιτείται η ανάληψη διεθνούς δράσης.

1.2. Αναφέρατε τους στόχους που επιδιώκει η αξιολογούμενη ρύθμιση συμπεριλαμβάνοντας επιπλέον τυχόν ποσοτικοποιημένα και ποιοτικά στοιχεία των επιδιωκόμενων στόχων και αποτελεσμάτων

Το προτεινόμενο σχέδιο νόμου αποσκοπεί στην ποινικοποίηση συμπεριφορών που υπάγονται στην έννοια της «κυβερνοεγκληματικότητας». Αυτό διασφαλίζει την ασφάλεια και την ομαλή λειτουργία των δικτύων και συστημάτων πληροφοριών, τα οποία λόγω της χρήσης του διαδικτύου είναι περισσότερο ευάλωτα σε απειλές και βλάβες οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη λειτουργία κρατικών δομών και ιδιωτικών επιχειρήσεων και να επηρεάσουν για το λόγο αυτό την καθημερινή ζωή των πολιτών.

Συγκεκριμένα, τιμωρούνται ενέργειες που στρέφονται κατά των δικτύων πληροφοριών, δηλαδή πράξεις που αποσκοπούν στην από πρόθεση πρόκληση βλάβης στα δίκτυα και στρέφονται κατά της ακεραιότητας, της διαθεσιμότητας των δεδομένων ή των συστημάτων πληροφορικής. Επιπλέον τιμωρούνται πράξεις που αφορούν την παράνομη πρόσβαση, την υποκλοπή, την παρεμβολή σε δεδομένα και τις παρεμβολές σε συστήματα. Επέρχεται ακόμα η ποινικοποίηση τόσο της κατασκευής, της κατοχής όσο και της διανομής ή της διάθεσης προγραμμάτων υπολογιστών, όπως οι αποκαλούμενοι στη «γλώσσα» της πληροφορικής : ιοί (“viruses”, “virus”), «σκουλήκια» (“worms”, “vers”), «Δούρειοι Ίπποι» (“Trojan Horses”, “Chevaux de Troie”) και άλλα παρεμφερούς φύσης μέσα, που καθιστούν δυνατή τη διάπραξη ποινικών αδικημάτων, β) όσο και της διακίνησης συνθηματικών λέξεων (“passwords”, “mots de passe”) ή κωδικών πρόσβασης.

Περαιτέρω, ενισχύεται η ποινική προστασία έναντι της παιδικής πορνογραφίας, μέσω της τροποποίησης της υφιστάμενης διάταξης του άρθρου 348Α Π.Κ.

Επίσης τροποποιούνται οι διατάξεις για την άρση του απορρήτου ώστε να περιληφθούν όλα τα σχετικά εγκλήματα για τα οποία λόγω της φύσης τους είναι δύσκολο να βεβαιωθεί η τέλεση και να εντοπιστούν οι υπαίτιοι.

Δεδομένης της βασικής της εθνικής μας έννομης τάξης κατά την οποία η ποινική ευθύνη είναι προσωπική, προκειμένου να τιμωρούνται αποτελεσματικά τέτοιες αξιόποινες συμπεριφορές όταν διαπράττονται από νομικά πρόσωπα ή για λογαριασμό αυτών θεσπίζονται διοικητικές κυρώσεις με τη μορφή του προστίμου, την ανάκληση ή την αναστολή της άδειας λειτουργίας και τον αποκλεισμό από δημόσιες παροχές κ.α.

1.3. Αναφέρατε αναλυτικά τις κοινωνικές και οικονομικές ομάδες που επηρεάζει άμεσα και αυτές που επηρεάζει έμμεσα η αξιολογούμενη ρύθμιση και προσδιορίστε τον λόγο της επιρροής.

Το σχέδιο νόμου επηρεάζει το σύνολο των χρηστών του διαδικτύου.

2. Καταλληλότητα

2.1. Αναφέρατε, εάν υπάρχουν, προηγούμενες προσπάθειες αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος στην Ελλάδα και περιγράψτε αναλυτικά τα επιτυχή και τα προβληματικά σημεία των προσπαθειών αυτών

Η παρούσα νομοθετική πρωτοβουλία δε μπορεί παρά να προσαρμοστεί στο πρότυπο του Ποινικού μας Κώδικα, ο οποίος με διάφορες προσπάθειες από το 1980 για να ανταποκριθεί στο αίτημα προστασίας των πληροφοριακών συστημάτων και των ψηφιακών δεδομένων ενέταξε κάποιες από τις μορφές προσβολής τους στο σχετικό με το απόρρητο κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του ΠΚ (άρθρα 370Β και 370Γ ΠΚ), άλλα και διεύρυνε την έννοια του εγγράφου περιλαμβάνοντας σε αυτά και τα ηλεκτρονικά έγγραφα (βλ. σχετικά Ε. Βασιλάκη, Η καταπολέμηση της εγκληματικότητας μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, 1993, σ. 74επ., Μ. Καιάφα-Γκριπάντι, Ποινικό δίκαιο και καταχρήσεις της πληροφορικής, Αριμ 2007, σ. 1064επ., Δ. Κιούπη, Ποινικό δίκαιο και Ιντερνετ, 1999, σ. 131επ., του ίδιου, Άλλοιώση ηλεκτρονικών δεδομένων και αθέμιτη πρόσβαση σε ηλεκτρονικά δεδομένα, Υπεράσπιση 2000, σ. 960επ., Χ. Μυλωνόπουλον, Ηλεκτρονικοί υπολογιστές και ποινικό δίκαιο, 1991, σ. 39επ.). Μεταγενέστερα με το ν.3674/2008 ο νομοθέτης για να προστατεύσει την ασφάλεια των τηλεφωνικών επικοινωνιών προσέθεσε νέο άρθρο 292Α στο σχετικό κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του ΠΚ και όλα τα παραπάνω προκαθόρισαν σε μεγάλο βαθμό την επιλογή ένταξης των σχετικών διατάξεων στον ΠΚ καθώς η επιλογή της κατάρτισης ενός αυτοτελούς κεφαλαίου στο Ειδικό Μέρος του ΠΚ σχετικά με τις επιθέσεις κατά πληροφοριακών συστημάτων (όπως έχει άλλωστε προταθεί, βλ. Σχέδιο Επιτροπής για τον Ποινικό Κώδικα 2011, υπό την Προεδρία του καθηγητή Ι.Μανωλεδάκη) μόνο από μια επιτροπή που ασχολείται συνολικά με την αναμόρφωση του Ποινικού μας Κώδικα θα μπορούσε να προταθεί. Για την προσαρμογή της ποινικής μας νομοθεσίας στις προκλήσεις της ραγδαίας

ανάπτυξης της χρήσης του Διαδικτύου, αλλά και ευρύτερα των ηλεκτρονικών υπολογιστών, ενδεικτικές είναι οι διατάξεις 5 παρ. 3 ΠΚ, 348Α παρ. 2 ΠΚ, 370Γ ΠΚ, 386Α ΠΚ. Όπως επισημαίνεται και στην Αιτιολογική Έκθεση σχετικά με την παιδική πορνογραφία η ελληνική νομοθεσία πρόσφατα εναρμονίστηκε με την Οδηγία 2011/93/ΕΕ με το ν. 4267/2014 και για το λόγο αυτό περιορίζεται το παρόν σχέδιο νόμου μόνο στα εγκλήματα που σχετίζονται με επιθέσεις κατά πληροφοριακών συστημάτων, τα οποία άλλωστε αποτελούν το αντικείμενο της Οδηγίας 2013/40/ΕΕ.

2.2. Αναφέρατε τουλάχιστον ένα παράδειγμα αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του ΟΟΣΑ (εφόσον υπάρχει) και αιτιολογήστε τον λόγο για τον οποίο επιλέξατε τη συγκεκριμένη χώρα.

Όπως επισημαίνεται από την Οδηγία 2013/40/ΕΕ (σημ. 15 Προοιμίου) η Σύμβαση του Συμβούλιου της Ευρώπης για το έγκλημα στον Κυβερνοχώρο είναι το νομικό πλαίσιο αναφοράς για την καταπολέμηση των εγκλήματος στον κυβερνοχώρο. Η Σύμβαση έχει υπογραφεί από: Αλβανία, Κροατία, Κύπρο, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Μολδαβία, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, ΠΓΔΜ, Ουκρανία, Μ.Βρετανία, Καναδάς, Ιαπωνία, Μαυροβούνιο, Νότιο Αφρική και ΉΠΑ. Οι επιθέσεις δύνανται κατά συστημάτων πληροφοριών συνιστούν αυξανόμενη απειλή και στο πλαίσιο ανάπτυξης νέας στρατηγικής για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο (σημ. 3 και 15 Προοιμίου Οδηγίας) εκδόθηκε η Οδηγία 2013/40/ΕΕ η οποία καταλαμβάνει και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την τέλεση των σχετικών με τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών εγκλημάτων. Η μη κύρωση από όλα τα Συμβάλλομενα Μέρη, η συνεχώς εξελισσόμενη εγκληματικότητα στον κυβερνοχώρο και η ζωτική σημασία των συστημάτων πληροφοριών για την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση οδήγησαν σε ανάληψη πρωτοβουλίας από την ίδια για τα σχετικά εγκλήματα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση άλλωστε, από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας, έχει την αρμοδιότητα θέσπισης ελάχιστων κανόνων σε τομείς εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση, σύμφωνα με το αρ. 83 παρ. 1 Συνθήκης για τη Λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ), διάταξη η οποία αποτελεί τη νομική βάση της προαναφερόμενης Οδηγίας. Καθόσον η Οδηγία είναι πρόσφατη, τα μέτρα λαμβάνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και η τεχνολογία συνεχώς εξελίσσεται, δεν υπάρχουν ακόμα ενδεδειγμένα παραδείγματα μεμονωμένων κρατών προς αναφορά.

2.3. Απαριθμήστε αναλυτικά τα διατάγματα και τις κανονιστικές πράξεις που πρέπει να εκδοθούν, προκειμένου να εφαρμοστεί πλήρως η αξιολογούμενη ρύθμιση και περιγράψτε για κάθε μία από αυτές τυχόν θέματα που πρέπει να προσεχθούν κατά την εφαρμογή της

Δεν προβλέπεται η έκδοση διαταγμάτων ή άλλων πράξεων.

3. Συνέπειες στην Οικονομία

Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις συμβάλλουν στην ασφάλεια των διαδικτυακών συναλλαγών αλλά και στην περαιτέρω προστάσια της πνευματικής ιδιοκτησίας, επιδρώντας ευεργετικά στη δομή της αγοράς. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις δεν επιφέρουν δημοσιονομικό κόστος. Αντίθετα, συμβάλλουν ευεργετικά στην εθνική οικονομία απομειωνόντας τους κινδύνους που ενέχει η ασκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας μέσω διαδικτύου.

Ενδεχόμενη αύξηση των κρατικών εσόδων μπορεί να επέλθει από την είσπραξη των χρηματικών ποινών, που τυχόν θα επιβληθούν σε πρόσωπα για την τέλεση αξιόποινων πράξεων που αναφέρονται στο σχέδιο νόμου, καθώς και από την είσπραξη των διοικητικών προστίμων, που τυχόν θα επιβληθούν σε νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, που εμπλέκονται στις αναφερόμενες στο σχέδιο νόμου πράξεις. Είναι προφανές ότι πρόκειται για δευτερογενείς συνέπειες για την κρατική οικονομία.

4. Συνέπειες στην κοινωνία και στους πολίτες

Το σχέδιο νόμου αναμένεται να ενισχύσει την ασφάλεια της επικοινωνίας, των συναλλαγών και της γενικότερης χρήσης του Διαδικτύου, επιφέροντας πολλάπλα οφέλη στην κοινωνία. Στο μέτρο που οι επιθέσεις μπορεί να στρέφονται κατά πληροφοριακών συστημάτων ζωτικής σημασίας η ενίσχυση της προστασίας αυτών μέσω της ποινικοποίησης των επιθέσεων κατ' αυτών είναι σίγουρο ότι θα διασφαλίσει την απρόσκοπη εξυπηρέτηση των πολιτών αλλά και τη λειτουργία βασικών κρατικών δομών.

5. Συνέπειες στη Δημόσια Διοίκηση και την απονομή της Δικαιοσύνης

Το σχέδιο νόμου αναμένεται να έχει θετικό αντίκτυπο στην αντιμετώπιση των εγκλημάτων που τελούνται μέσω διαδικτύου και στρέφονται κατά πληροφορικών συστημάτων τα οποία μπορεί να έχουν σημαντική διασυνοριακή διάσταση. Οι νέες διατάξεις που αφορούν σε σχετικά εγκλημάτα και η προσθήκη αυτών στις διατάξεις για την άρση του απορρήτου ενισχύουν το ισχύον θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης των σχετικών εγκλημάτων τα οποία λόγω της ιδιαίτερης φύσης τους παρόντιάζουν προβλήματα κατά τη διερεύνηση τους. Εφόσον με τις ρυθμίσεις αντιμετωπίζεται το φαινόμενο αυτό ποινικά είναι πέραν από απαιτούμενο αλλά και λογικό με τις προαναφερθείσες να διευκολύνονται οι αρμόδιες αρχές στην αποστολή τους για τον εντοπισμό των δραστών και τη συλλογή αποδείξεων για την εκδίκαση αυτών των έκνομων ενεργειών. Προς την κατεύθυνση αυτή και το έργο της δικαιοσύνης διευκολύνεται.

6. Νομιμότητα

Το παρόν σχέδιο νόμου εναρμονίζεται με τα άρθρα 7 παρ. 1 και 20 Σ. Έχουν τηρηθεί οι αρχές της καλής νομοθέτησης όπως καθορίζονται στο ν. 4048/2012 και οι βασικοί νομοτεχνικοί κανόνες κατά τη διαμόρφωση των προτεινόμενων ρυθμίσεων που

περιγράφονται στο εγχειρίδιο οδηγιών ενσωμάτωσης της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής.

7. Διαφάνεια- κοινωνική συμμετοχή.

Στα πλαίσια της υλοποίησης των αρχών της καλής νομοθέτησης και στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου έγινε χρήση των μέσων αυτής, όπως αυτά ορίζονται στο αρ. 5 Ν.4048/2012 (Α' 34). Συγκεκριμένα τέθηκε το σχέδιο νόμου, όπως το αρ. 6 του ιδίου νόμου προβλέπει, σε διαβούλευση στο διάδικτυακό τόπο www.opengov.gr. στις 18 Μαρτίου 2016 και ολοκληρώθηκε η σχετική διαδικασία την 1 Απριλίου 2016.

Β: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

(Παρακάτω παρατίθενται κατά σειρά οι αξιολογούμενες συνέπειες των σημαντικότερων διατάξεων του πάροντος Σχ.Ν.)

1. Αναγκαιότητα

1.1. Άρθρο Όγδοο: η ρύθμιση για την εξάλειψη του αξιοποίου με την ειδική παραγραφή που εισάγεται με το παρόν άρθρο και την εντεύθεν παύση της ποινικής δίωξης, κρίνεται αναγκαία προκειμένου αφενός πράξεις ήσσονος ποινικής απαξίας που εικρεμούν προς εκδίκαση να τύχουν άμεσης και επαρκούς αποτελεσματικής διαχείρισης και αφετέρου να αυξηθεί η τρέχουσα ετοιμότητα του μηχανισμού ποινικής καταστολής να επιβάλλεται έναντι πράξεων βαρύτερης απαξίας.

Άρθρο Ενατο: η διάταξη παραγραφής, και μη εκτέλεσης χαμηλών ποινών, έως 6 μήνες, υπό όρο, εφόσον αυτές δεν έχουν επιβληθεί με αποφάσεις που κατά το χρόνο έκδοσης του νόμου έχουν καταστεί αμετάκλητες ή έχουν εκτιθεί κρίνεται αναγκαία για τους αντεγκληματικούς σκοπούς που προαναφέρθηκαν στην ανάλυση που προηγήθηκε σχετικά με το προηγούμενο άρθρο.

Άρθρο Δέκατο: Με την παρ. 1 της διάταξης αλλάζει ο συντελεστής βαρύτητας των γραπτών εξεταζόμενων μαθημάτων α) γενικής παιδείας και β) ξένης γλώσσας. Η ρύθμιση κρίνεται αναγκαία λόγω ότι με τον τρόπο αυτόν μπορεί να αποδοθεί

καλύτερα η αναγκαία επάρκεια του υποψήφιου να εισαχθεί στη σχολή δικαστών, αφού έμμεσα αυξάνεται ο συντελεστής βαρύτητας των νομικών μαθημάτων στα οποία εξετάζεται γραπτά στο προκαταρκτικό στάδιο.

Με τη ρύθμιση της παρ. 2 αλλάζει ο τρόπος κατάρτισης των σπουδαστών της 22^{ης} εκπαιδευτικής σειράς της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών. Αυτό κρίνεται αναγκαίο για την καλύτερη αξιοποίηση του σχετικά διαθέσιμου χρόνου ώστε να ενισχυθεί η διάσταση της εξειδίκευσης μέσα από τη διαδικασία της πρακτικής και παράλληλα να είναι δυνατή η εύρυθμη λειτουργία της Σχολής ως πρός τον στόχο της διενέργειας των επόμενων προκηρυξεων διαγωνισμών εισαγωγής σε αυτή.

Άρθρο Ενδέκατο: Με τη ρύθμιση του άρθρου Ενδέκατου ενισχύεται το αναγκαίο αίσθημα ευθύνης των μελών των Ολομελειών ως προς την επιλογή των καταλληλότερων προσώπων για την άσκηση των καθηκόντων διεύθυνσης και ενδυνάμωση του κύρους των αποτελεσμάτων των αρχαιρεσιών. Περαιτέρω, κρίνεται αναγκαίο η ειδική άσκηση των ειρηνοδικών να είναι μικρότερης διάρκειας και να είναι γρηγορότερη η έγκαιρη τοποθέτησή τους προς κάλυψη των αναγκών επιτάχυνσης της απονομής της δικαιοσύνης.

Άρθρο Δωδέκατο: Η ρύθμιση αυτή είναι αναγκαία προκειμένου να προωθηθεί η σύνταξη των νέων Κωδικών που αναφέρονται σε αυτή σύμφωνα με την προβλεπόμενη κοινοβουλευτική διαδικασία των κωδίκων.

Άρθρο Δέκατο Τρίτο: Η ρύθμιση είναι αναγκαία για τη διόρθωση σφάλματος για την ενισχυση της σωφρονιστικής διοίκησης μέσα από τη συγκρότηση του Αυτοτελούς Γραφείου Συντονισμού Φυλακών σε επίπεδο Διεύθυνσης.

Άρθρο Δέκατο Τέταρτο: Οι παρὸντες ρύθμισεις είναι απαραίτητες ως αποκαταστατικός μηχανισμός για την άρση διαδικαστικής δυσλειτουργίας η οποία οδήγησε στην μη καταβολή οφειλομένων σε υπαλλήλους στα καταστήματα κράτησης.

Άρθρο Δέκατο Πέμπτο: Η ρύθμιση κρίνεται αναγκαία για την ολοκλήρωση της πολιτικής της αποσυμφόρησης των συνθηκών στα καταστήματα κράτησης. Η επιτυχημένη προσπάθεια αποσυμφόρησης των καταστημάτων κράτησης παρατείνεται

για ένα ακόμα χρόνο έτσι ώστε να μπορέσει να συνεχιστεί η πρόσπλαθεια για μια αναγκαία παρέμβαση σε κάθε όψη του συστήματος ποινικής καταστολής (νομοθετική, δικαστική, σωφρονιστική) και κάθε λειτουργία του (αντεγκληματική και εγγυητική/ φιλελεύθερη), που επίκειται άμεσα με την ολοκλήρωση της σύνταξης των νέων κωδίκων (ποινικός κώδικας, κώδικας ποινικής δικονομίας, σωφρονιστικός κώδικας).

Άρθρο Δέκατο Έκτο: Η προτεινόμενη εξουσιοδοτική διάταξη είναι απαραίτητη, προκειμένου να εκδοθούν οι αναγκαίες υπουργικές αποφάσεις για την ενίσχυση της εφαρμογής του αναμορφωτικού μέτρου της παροχής κοινωφελούς εργασίας ανηλίκων.

Άρθρο Δέκατο Εβδομό: Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις είναι αναγκαίες για την βελτίωση του επιπέδου ασφάλειας των καταστημάτων κράτησης, όπου αυτό είναι εφικτό, με την στελέχωση των εξωτερικών θυρωρείων με ένοπλο προσωπικό ώστε να ενισχυθεί η φύλαξη του εποπτευόμενου χώρου και ο έλεγχος των εισερχομένων στα καταστήματα προσώπων και πραγμάτων. Περαιτέρω, με την δυνατότητα να μετατάσσονται υπάλληλοι κλάδου ΔΕ προσωπικού εξωτερικής φρούρησης σε θέσεις επιστημονικού προσωπικού εφόσον διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, μπορούν να καλυφθούν με τρόπο άμεσο, έπειγοντες ανάγκες για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στα καταστήματα κράτησης.

Άρθρο Δέκατο Όγδοο: Με την προτεινομένη ρύθμιση, επέρχεται, αιρουμένων των αμφισημιών των σχετικών νομών, εναρμονιστή και ενιαιοποίηση των ευνοϊκών προβλέψεων για την απασχόληση μελών τρίτεκνων και πολυτέκνων οικογενειών. Παράλληλα ενισχύονται οι τρίτεκνες οικογένειες έμμεσα μέσω ευνοϊκότερων ρυθμίσεων (μοριοδότηση κατά τις προσλήψεις), σε μια περίοδο βαθιάς οικονομικής κρίσης και εντόνου δημογραφικού προβλήματος της χώρας μας.

Άρθρο Δέκατο Ήντατο: Με την προτεινομένη ρύθμιση συμπληρώνεται η εξουσιοδοτική ρύθμιση με την οποία θα καθορίζοταν ο φορέας και οι διαδικασίες υλοποίησης μέτρων προστασίας μαρτύρων. Η ρύθμιση είναι αναγκαία καθότι από τη σχετική πρόβλεψη που ήδη ίσχυε έλειπε η αναφορά στους Υπουργούς Εξωτερικών και Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης παρά το γεγονός ότι πολλά, σημαντικά μέτρα προστασίας συνδέονται με την άσκηση της αρμοδιότητάς τους και συνεπώς οι ορισμοί

με βάση την εξουσιοδοτική ρύθμιση δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν χωρίς τη συναίνεσή και συνεργασία τους.

Άρθρο Εικοστό: Η διάταξη του άρθρου Εικοστού κρίνεται αναγκαία προς συμπλήρωση των προβλέψεων του άρθρου 192 του ν. 4389/2016, προκειμένου να ρυθμιστεί ανάλογα η ευθύνη των γνωμοδοτικών οργάνων των ανάφερόμενων στη ρύθμιση νομικών προσώπων και να συσχετίστει με τις υποχρεώσεις τους που δημιουργούνται από το νόμο και από τους εσωτερικούς κανονισμούς και τα καταστατικά τους καθώς και να εισαχθεί τεκμήριο για τη νομιμότητα της πάρεχόμενης γνωμοδότησης βάσει του αποτελέσματος του ελέγχου που διενεργεί το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Άρθρο Εικοστό Πρώτο: Η εν λόγω μεταβατική διάταξη είναι αναγκαία προκειμένου να τοποθετηθεί άμεσα Προϊστάμενος Διεύθυνσης στη «Διεύθυνση Συντονισμού Φυλακών» λόγω των επειγουσών επιχειρησιακών αναγκών και μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία για την επιλογή και τοποθέτηση προϊσταμένων του ν. 4369/2016.

2. Καταλληλότητα

Όλες οι παραπάνω ρυθμίσεις συνιστούν παρεμβάσεις που είναι δυνατό να επιτευχθούν μόνο μέσω της νομοθετικής οδού και όχι μέσω άλλης ρύθμισης, ενώ άλλωστε συνιστούν τό ανάγκαιο νομοθετικό υπόβαθρο για τη στήριξη σχετικών διοικητικών μέτρων ιklä.

3. Συνέπειες για την οικονομία

Όλες οι παραπάνω ρυθμίσεις δεν επιφέρουν άμεσες συνέπειες στην οικονομία. Συμβάλλουν, όμως, έμμεσα στην καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων, των δυνατοτήτων του μηχανισμού ποινικής καταστολής ή στη γρηγόροτερη τοποθέτηση των δικαστικών λειτουργών, στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης καθώς και στον εξανθρωπισμό των συνθηκών κράτησης. Άλλωστε, με τον τρόπο αυτό θα υπάρξει εξαικονόμηση πόρων καθώς λαμβάνεται μέριμνα για την τήρηση των υποχρεώσεων της χώρας που απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις έτσι ώστε να περιοριστεί η εκροή πόρων προς συμμόρφωση σε δικαστικές

αποφάσεις και διακανονισμούς κατόπιν προσφυγών στο Ευρωπαϊκό Δικαστηριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου λόγω των συνθηκών κράτησης.

4. Συνέπειες για την κοινωνία και τους πολίτες

4. Δεν επέρχονται από τις προτεινόμενες ρυθμίσεις δυσμενείς επιπτώσεις στην κοινωνία και τους πολίτες. Αντιθέτως, ως προς το ιερό αντικείμενο ρύθμισης, δι' αυτών εμπεδώνεται στην συνείδηση των πολιτών η πρόνοια της πολιτείας για ανασυντάσσει τις δυνάμεις που αφιερώνονται στον έλεγχο και την ποινική καταστολή της εγκληματικότητας ώστε αυτοί να επικεντρώνονται στις βαρύτερες μορφές της. Επίσης, γίνεται συνειδητή η ιδιαίτερα ευάλωτη θέση των κρατουμένων και η αναγκαιότητα για την διασφάλιση της παροχής ίδιου επιπέδου συνθηκών ζωής με τους ελεύθερους πολίτες, και εν γένει για ειδική μεταχείριση αυτών και περιφρούρηση των δικαιωμάτων τους σε συγθήκες εγκλεισμού. Όψη διασφάλισης αυτών των συνθηκών συνιστούν η ενίσχυση των παραγόντων της δικαιοσύνης, καθώς και του σωφρονιστικού προσώπικου. Άλλωστε, από την εφαρμογή του μέτρου της κοινωφελούς εργασίας στους ανήλικους δράστες αναμένονται πολλαπλά οφέλη, μεταξύ των οποίων και η μείωση της υποτροπής τους.

5. Συνέπειες για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις δεν επιφέρουν δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, με βάση την ισχύουσα περιβαλλοντική νομοθεσία και το ισχύον νομοθετικό καθεστώς.

6. Συνέπειες για τη δημόσια διοίκηση και την απονομή της Δικαιοσύνης

6. Οι ρυθμίσεις ενισχύουν την ασφάλεια δικαίου και την προστατευόμενη εμπιστοσύνη των πολιτών, αφού συνιστούν ένδειξη επικέντρωσης του ενδιαφέροντος στον έλεγχο της βαρύτερης μορφής εγκληματικότητας. Ιδίως, η λειτουργία αυτή επιτελείται, χωρίς να παραγνωρίζονται ειδικές ανάγκες όπως ότι η τυχόν εύνοια δραστών χαμηλότερης απαξίας εγκλημάτων θα υπόκειται σε όρους που επίσης εξυπηρετούν τους πάγιους σκοπούς της αντεγκληματικής πολιτικής. Άλλωστε, στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών συμβάλλει η αξιολόγηση των ειδικών συνθηκών που στην πράξη κυριαρχούν στους χώρους κράτησης και οι οποίες έχουν ξεκινήσει να βελτιώνονται –συνθήκη που πρέπει να έμπεισθεί πλήρως και να διευκολυνθεί έως την ολοκλήρωση των σχεδίων νέων κωδίκων (Π.Κ., Κ.Π.Δ.,

Σωφροκή), ώστε να διασφαλιστεί ότι αυτές με σταθερό τρόπο θα ανταποκρίνονται στα εγγυητικά χαρακτηριστικά του ποινικού μας συστήματος, συνάδοντας με τις αρχές ενός κράτους δικαίου και τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας.

7. Νομιμότητα

Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις είναι απόλυτα σύμφωνες με τις διατάξεις και τους νόμους του κράτους και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα.

8. Αρμοδιότητα

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης είναι λόγω της φύσεως του αυτοκειμένου που ρυθμίζεται, ο αρμόδιος φορέας για να προβεί στις παραπάνω ρυθμίσεις. Παράλληλα, συνυπογράφονται από όλους τους συναρμόδιους φορείς.

9. Διαφάνεια – Κοινωνική συμμετοχή

Όλες οι ρυθμίσεις έχουν προκύψει μετά από διάλογο με τους κοινωνικούς φορείς που θα ολοκληρωθεί στο πλαίσιο της κοινοβουλευτικής διαδικασίας ψήφισής τους.

Έκθεση Διαβούλευσης στο Σχέδιο Νόμου

«*Κύρωση της Σύμβασης του Συμβούλιον της Ευρώπης για το έγκλημα στον Κυβερνοχώρο και τον Προσθέτον Πρωτοκόλλον της, σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικής και ξενοφοβικής φύσης, που διαπράττονται μέσω Συστημάτων Υπολογιστών- Μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο της οδηγίας 2013/40/EU του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβούλιον για τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών και την αντικατάσταση της απόφασης – πλαισίου 2005/222/ΔΕΥ του Συμβούλιον, ρυθμίσεις σωφρονιστικής και αυτεγκληματικής πολιτικής και άλλες διατάξεις»*

Τα σημαντικότερα σχόλια που τέθηκαν υπόψη κατά τη διαδικασία της Διαβούλευσης, είναι κατά άρθρο τα εξής:

Άρθρο Πρώτο

Σχετικά με το άρθρο πρώτο, τέθηκε στη Διαβούλευση το εξής ερώτημα: Στην παράγραφο 2 του άρθρου 16 της υπό κύρωση Σύμβασης, με τίτλο “Κατεπείγουσα διατήρηση αποθηκευμένων δεδομένων υπολογιστών”, αναφέρεται, «....υποχρεώσει αυτό το πρόσωπο να διατηρήσει ή να διαφυλάξει την ακεραιότητα των εν λόγω δεδομένων υπολογιστή για το χρονικό διάστημα που απαιτείται έως ότου μπορέσουν οι αρμόδιες αρχές να ζητήσουν την χορήγησή τους, διάστημα που δεν θα υπερβαίνει τις 90 ημέρες. Ένα Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί να ορίσει ότι η διαταγή αυτή μπορεί να ανανεώνεται.» Θα πρέπει συνεπώς να διευκρινιστεί τι θα ισχύσει σε σχέση με τις διατάξεις του άρθρου 6 Ν. 3917/2011.

Άρθρο Δεύτερο

Διατυπώθηκαν οι εξής επισημάνσεις:

A) Στο προτεινόμενο άρθρο 381 Α ΠΚ θα πρέπει να ενταχθεί απαραιτήτως, ως στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης η αναφορά στην φθορά ξένων (ολικά ή εγκέρι) δεδομένων και όχι αυτών τα οποία υπόκειται για οποιοδήποτε λόγο σε νόμιμη επεξεργασία, συμπεριλαμβανομένης της διαγραφής.

B) Στο άρθρο 292Β παρ2 είναι αόριστη η έννοια «σημαντικός αριθμός πληροφοριακών συστημάτων» και εκτιμάται ότι θα οδηγεί τη δικαιοσύνη σε σημαντικά διαφορετικές αποφάσεις για παρόμοιες πράξεις. Ισως θα πρέπει να προσδιοριστεί καλύτερα η συγκεκριμένη έννοια. Ομοίως στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου η λέξη σημαντική είναι εντελώς αόριστη. Ποιος θα ορίζει τη σημαντικότητα μίας επίθεσης. Η εταιρεία ή ο οργανισμός που δέχεται την επίθεση, ο εισαγγελέας, οι προανακριτικοί υπάλληλοι; Νομίζω ότι θα πρέπει να εισαχθούν περισσότερο μετρήσιμες έννοιες.

Το άρθρο 292Γ νομίζω ότι θα πρέπει να τροποποιηθεί ως προς τη διατύπωση του.

Συγκεκριμένα ίσως θα πρέπει να ξεκινάει ως εξής. «Με φυλάκιση μέχρι δύο ετών τιμωρείται όποιος με σκοπό της διάπραξης των εγκλημάτων του άρθρου 292Β». Θα πρέπει δηλαδή να αποτελέσει έγκλημα σκοπού. Το κείμενο που έχει τεθεί προς διαβούλευση εκτιμώ ότι θα εγείρει περιπτώσεις διώξεων που δε θα έχουν το στοιχείο του σκοπού. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να εγερθεί ποινική δίωξη στον επαγγελματία της ασφάλειας πληροφοριακών συστημάτων, ο οποίος έχει στην κατοχή του και έχει παραγοντοποιήσει τα εργαλεία του για να κάνουν Port Scan σε ένα δίκτυο.

Οι ίδιες παρατηρήσεις ισχύουν για τα υπόλοιπα άρθρα, όπου επαναλαμβάνονται οι ίδιες έννοιες.

Άρθρο Τρίτο

Διατυπώθηκαν οι εξής επισημάνσεις:

A) Διατυπώθηκε πολλαπλώς από φορείς και οργανισμούς προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας το αίτημα συμπερίληψης στο άρθρο 4 Ν. 2225/1994;

όπου ορίζεται η διαδικασία άρσης του απορρήτου και των εγκλημάτων πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων κακουργηματικού χαρακτήρα [αρ 66 Ν.2121/1993], διότι διαφορετικά καθίσταται πρακτικά ανέφικτη η δίωξη των ανωτέρω εγκλημάτων όταν αυτά τελούνται μέσω διαδικτύου.

Β) Περαιτέρω, διατυπώθηκε η παρατήρηση ότι ενώ στον κατάλογο των αδικημάτων του άρθρου 4 ν. 2225/94 για τά οποία επιτρέπεται η άρση του απορρήτου περιλαμβάνεται π.χ. το νέο άρθρο 370Γ ΠΚ αντιθέτως εξακολουθούν να απουσιάζουν τα βασικά εγκλήματα που αφορούν στην τέλεση υποκλοπών στο ίδιο περιβάλλον, ήτοι τα άρθρα 370Α και 292Α ΠΚ. Εάν λοιπόν υπάρξει επίθεση κατά πληροφοριακών συστημάτων, οι αρμόδιες Αρχές δύνανται να αιτηθούν την συναφή άρση του απορρήτου, ενώ εάν αποκαλυφθεί λογισμικό παρακολούθησης π.χ. στις εγκαταστάσεις ενός Παρόχου, ο μοναδικός τρόπος για την άρση του απορρήτου είναι η, υπό προϋποθέσεις, επίκληση λόγων εθνικής ασφάλειας κατ' αρ. 3 Ν. 2225/1994 (π.χ. παρακολούθηση επικοινωνιών του Πρωθυπουργού). Επίσης, ενώ στην έννοια του πληροφοριακού συστήματος περιλαμβάνεται η έννοια της επεξεργασίας «φημιακών δεδομένων», απουσιάζουν από τον κατάλογο του άρθρου 4 ν. 2225/1194 τα αδικήματα που συνδέονται με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, θα πρέπει στον κατάλογο του άρθρου 4 να προστεθούν τουλάχιστον τα αδικήματα των άρθρων 370Α ΠΚ, 292Α ΠΚ, αρ. 11 Ν. 3917/11, αρ. 15 Ν. 3471/2006 και άρθρο 10 Ν. 3115/2003.

Άρθρο Τέταρτο

Διατυπώθηκαν οι εξής επισημάνσεις:

Α. Να διαγραφεί η λέξη «μέσω» (ενν. του νομικού προσώπου) στις παραγράφους 1 και 2 καθώς με τον τρόπο αυτό διευρύνεται αδικαιολόγητα η ευθύνη των νομικών πρόσωπων σε περιπτώσεις διάπραξης αδικημάτων που προβλέπονται στα προηγούμενα άρθρα, ιδίως δε όταν αυτές λαμβάνουν χώρα σε βάρος τους. Ειδικότερα, η λέξη «μέσω» η οποία αναφέρεται μόνο στο γεγονός της χρήσης των υποδομών του νομικού προσώπων, είναι αντίθετη τόσο στο

γράμμα όσο και στο πνεύμα της οδηγίας 2013/40/EΕ (βλ. ιδίως άρθρο 10).

Ειδικότερα, η σχετική διάταξη της Οδηγίας περιορίζει ρητά την ευθύνη των νομικών προσώπων μόνο στις περιπτώσεις που τα αδικήματά που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 8 της Οδηγίας έχουν τελεσθεί **προς όφελος** των νομικών προσώπων και όχι «μέσω» αυτών, δηλαδή δεν χρησιμοποιείται σε καμία περίπτωση ως νόμιμος λόγος ευθύνης το γεγονός και μόνο της χρήσης των υποδομών τους.

Β. Να προβλεφθεί σε κάθε περίπτωση ως πρώτη διοικητική κύρωση η προειδοποίηση ή σύσταση. Κατά συνέπεια, η φράση «Το διοικητικό πρόστιμο της περίπτωσης α' επιβάλλεται πάντοτε ανεξαρτήτως της επιβολής άλλων κυρώσεων» πρέπει να διαγραφεί.

Προτείνεται η διαγραφή της φράσης της παραγράφου 1 «κατά περίπτωση, σωρευτικά ή διαζευκτικά οι ακόλουθες κυρώσεις» και η αντικατάσταση της με τη φράση «ανάλογα με τη βαρύτητα της παράβασης, το βαθμό ύπαιτιότητας και την περίπτωση υποτροπής, μία από τις παρακάτω κυρώσεις:...»

Με βάση τα παραπάνω προτείνουμε τη σχετική αναδιαμόρφωση και αναρίθμηση των κυρώσεων καθώς και την προσθήκη του εδαφίου α) ως εξής:

«α) σύσταση για συμμόρφωση μέσα στα χρονικά όρια της τασσόμενης προθεσμίας με προειδοποίηση επιβολής προστίμου σε περίπτωση παράλειψης συμμόρφωσης».

Πέραν αυτού, το ανώτατο όριο του προβλεπόμενου διοικητικού προστίμου ύψους 3.000.000 ευρώ κρίνεται ως εξοντωτικό.

Γ. Στην παράγραφο 6 προτείνεται η προσθήκη της φράσης «χωρίς αυτό να επηρεάζει την εφαρμογή των ισχουσών κάθε φορά διατάξεων περί αστικής πειθαρχικής ή ποινικής ευθύνης».